

Բ Ա Ն Ա Ս Է Ր

Կ Ր Կ Ի Ն Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

Մեր ընթերցողներուն կաւետենք, թէ « Բանասէր » 1906 յուշուարի պրակէն սկսելով պիտի հրատարակուի ճիշտ այն ծրագրով ինչ ծրագիր որ գծած էինք 1899-ին հրա կը հրատարակէինք մեր առաջին պրակը :

Մեր ութամիայ փորձառութիւնը եւ մեր ընթերցողներուն իրաւացի արտունջները մեզ բերին հասուցին այս որոշումին, որ կարծեմ թէ սիրով պիտի ընդունուի հասարակութիւնն :

Այս ասիւթով կը փութանք աւետել նաեւ, թէ եւրոպայի յայտնի հայագէտներ խոստացած են աշխատակցիլ մեզ :

Կը խնդրենք մեր աշխատակիցներէն վերականւորանալով իրենց եւ գիտական յօդուածներ չդրկել այլ եւս, այլ զրկեն զուշ քսանաւորուկան գրութիւններ, որոնք կը վարձատրուին որոշ չափով :

Պայմաններու մասին գիմել խմբագրութեանս :

Խմբ. « Բանասէրի »

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ ԳՐԾԳՈՐ ՊԱՅԲԻԱԲԵՐ

Առաջնոր արժան է ի միտ առնել եւ տեսլ գոյն թէ զի՞նչ եղեն ո՞ր են դիքն յորո յուսացեալքս էաք դուք եւ միք եւ առ յորս իբրեւ զկուսս անմահնոյն երթայոք եւ գայոք եւ կոմ որդէս ստուերս երեւաք առաջի աջաց նոցա, առջով յարգումն եւ զպատիւ, որպէս թէ զսէրս հաւմարելով եւ զերկրպագութիւնս, որպէս թէ զստուածս. իբրեւ զնպատակ եւ որպէս զարձանս ոսկեղէնս արձանացեալս. արդեօք այժմս ո՞ւր են եւ զի՞նչ եղեն. զի ահա անկան եւ ի յերկիր կործանեցան. ծաղր իւրեանց ի սուգ դարձաւ եւ ուրախութիւն նոցա ի արտում թիւն, կեանք նոցա՝ ի մահ, փարթաւութիւնք եւ մեծութիւնք նոցա ունայնացեալք. որք զի թէպէտ ի մէջ սակաւ ժամանակի զիրացան, ստուարացան, լայնացան ի յամենայն կողմանէ, յամենայն կերպիւ եւ թողին ի բաց զՏէր Աստուած իւրեանց. վասնորոյ ահա այժմ հաւատարեցան անսոնոց անբանից եւ նմանեցան նոցա, եւ զի հող էին եւ ի հող դարձան ինքեան եւ զփառս նոցա ընդ իւրեանս մնալով ի ներքոյ պարտականութեանց եւ ի գատապարտութեանց. որք տայցեն զհամար եւ զպատասխանի ի յատենին Գրիստոսի եւ ի անաչառ գատաստանին Առտուծոյ :

Ողջունագիր առ Մկրտիչ աղայն Միտիմանեան . որ ի Ստամբուլ ի խոսնն Չուխմայ :

Անկեղծ սիրելւոյդ եւ վաղեմի բարեկամիդ պարոն Մկրտիչ աղայիդ մեծաւ կարօտիւ ողջոյն եւ սէր ընծայի , ընկա՛լ եւ աղջ լեր ի Տէր մեր :

Ըստ ասից Առաքելոյն սէրն ո՛չ երբեք անկուսի , այլ ամենայնի օւնէ ընդ յերկար ժամանակ եւ կամ ի յայլ ուրիշ ասի . սէր . Ստուծոյ սիրտինալ է ի սիրտս մեր ի ձեռն հոգւոյն սրբոյ . երբեմն արեգակն թէ , պէտ որ ծածկէ զճառագայթս իւր , մնալովն նորին ի ներքոյ մատախտապատ ամպոյ , բայց զլոյս եւ զճառագայթս իւր միշտ ունի առ յինքն . նմանապէս եւ հուրն թէպէտեւ նա եւս մնայ ի ներքոյ յերկրի , բայց զկնի ժամանակի զլոյս գտեալ՝ արձակէ զքոց իւր եւ սլանայ ի վեր կոյս . այսպէս եւ մեզ մնացեալ կհամք ի ներքոյ մատախտապատ ամպոց եւ ի յատելութեան , որ զսոյն ի սիրելութենէ ձերոյ , որ թէպէտ ծածկեցեալքս ի ներքոյ հետադուրս յինքն սիրոյ եւ ի սրտէ ձերոյ , բայց մեք ըստ մեքուս մասին՝ տակա ին ունիմք զնոյնն ճառագայիթ սիրոյն մերոյ , արծարծելով զնոյնն միշտ ներ ի սրտի մերում . որ արձակի . զկայ ի վեր եւ փափագի ի հասանելն ի սխարաւանի արտի սիրելութեան ձերոյ վասն սրոյ արժա՛ն է արծաթեղ զնոյնն , զոր ունիք ի վաղուց ժամանակաց հեռւ . եւ արծարծեսցուք , յիշեսցուք զայն բազմամամանակեայ գկայծն սիրոյ եւ ըզտարակացեալս միջնորդութեա նորին մերձեցուք ի նա եւ ըստ բանի աստեցուք , որ զի թէպէտ մարմնով հեռի եմք , բայց համարձակիմք տակ որ մերձ ընդ մերձ եմք սիրով եւ հոգւով . վասնորոյն ստիպեալ ի նոյնոյ համարձակեցայ գրել զսոյնս եւ ի ձեռն սորին ասել եւ յանձնել զսիրելութիւն ձեր ի կամս եւ ի խնամածութիւնս Աստուծոյ ամենակարողի , զի նա հանդերձ ամենայն պարագայիւր ձերովք պահեցէ ի յամենայն չարէ եւ աշխտեցէ ի յամենայն վատնդից եւ ի փորձութեանց :

Իսկ զկնի զայս խնդրք , որ ընդ դրոյս եղեալ զիրս , որպէս որ ի վերայ գրեալ կայ տալպէս (ի ձեռս Եւդոպիացի սարկիսապ պատուելի Տիրացու Սարգսին , որ է գործակալ եւ ղեկիչ Սրբոյն Սաղիմայ) , ուստի ի հասանելն գրոյն աս հրամանոցդ , որ թէ ի սեղի քցէ տայցես իւրեանքն . իսկ եթէ ո՛չ իցէ ի սեղի , զու հրամանքդ բացցես եւ ընթիւնուցուցու զայն գիրսն . որ ընդ այնու կարէք տեղեկանալ եւ իմանալ զմեր ամենայն զորպիսութիւնս , զոր եւ յանձնեմ զպատաստանն ի մտքուք խղճմասնաց ձերոց . ոչ լերուք :

Ի Գրիգորէ վատաբախտէ եւ ի հեռացելոյ ի սիրոյ եւ ի սրտէ . դատնացեալ հոգւով եւ սրտիւ . եւ ի ձեռամբ մերով գրեցաւ ի թուականի հայոց .

Յաղագս քարեպաշտն , յառաջադիւմ ամիրայից եւ իշխանաց ազգին մերոյ . գործողութեանցն եւ անաչառ խորհրդոց նոցին , որ ի ժառանակի մերոյ , ի Կոստանդնուպօլիս :

Խօսի Ած առ ժողովուրդն բերանով մարդարէին Մուլսիսի եւ ասէ . « Դիջիք զբանս իմ ի սիրտո ձեր եւ եղիցին անշարժ առաջի աջաց ձերոց » : Առ յայտ ասեմ թէ զբանս ածայինս հանապազ մարդս պարտի ունել ի միտս , ի սիրտ եւ խելամուտս եւ որպէս թէ հայելի հանդէպ աջացն մերոց զնելի . եւ խելամուտս լինել ի արտի , ունկնդիրս բանից ածայնոց եւ ի պատգամաց նորին , որպէս ասէ Տէրն , Երանի՛ աշուտիկ , որք լսեն զբանն Աստուծոյ եւ անուղիտն ի միտ » : եւ զի թէպէտ բազումք գտանին , որք միայն լսեն , սակայն ոչինչ օգտին եւ շահին . այլ փոխ թուլ հային ի յետս իւրեանց թէ արդեօք յաջողեա՞լ իցէ ըստ նմանութեան այնմ մաճակալին վասնորոյ այսպիսի խողաց ջանս եւ աշխատոյ թիւնս նոցա ի դերիւս եւ լանեն . զոր օրինակ , յորժամ սերմն սերմանիցի ի վերայ յապաստմի , որ առ ի չգոյէ հիւթոյ՝ վաղվաղակի կորնչին եւ ի յոչինչս դաւնան , որպէս ասաց Տէրն . եւ զի թէպէտ նոքա երեւին ի յայտ , որպէս թէ լրսողք բանից եւ կատարողք օրինաց , այլ սակայն ո՛չ կարեն արդարաւնալ . զի ըստ որում մինչ խողք են եւ ո՛չ կատարողք , որպէս ասէ Առաքեալն . « զի ո՛չ եթէ խողք օրինացն են արդարացեալք , այլ՝ առնողք » : եւ Քրիստոս Տէրն մեր ասէ . « Զի՞ կոչէք զիս Տէր Տէր եւ զոր ասեմս ոչ առնէք . ուրիմն հարկադրի մարդոյ խողս լինել բանիցն Աստուծոյ եւ զկնի պահել եւ կատարել զնոյնն զգուշութիւն , որպէս թէ զաչըս մեր , ըստ բանի որ ասէ . « Պահա զբանս իմ որպէս զբիր աշաց քոց » եւ ո՛չ թէ ասուի , անարգել եւ տպախտս առնել . զի այնոքիկ որ ասեն եւ անորակն՝ լինին ասուիք Աստուծոյ եւ թշնամիք իւրոյ արդարութեան . զի ասի . « որ անարգէ զիս եւ ոչ ընդունիցի զբանս իմ , նա պատէ զնա յառուրն յիսնումս » : վասն որոյ տան միզ զօրինակս բանք ածայինք եւ ուսուցանեն եւս այսպէս . զի զոր օրինակ ի մէջ աշխարհի եւ ի վերայ երկրի դոյ զայս սովորութիւնս առ հասարակ , զի յորժամ դայեակք եւ դաստիարակք մարդկանց մինչ կամիցին զերախայս ընկողմացուցանել ի մանկի եւ ի յօրօրոցի առ ի ննջեցուցանել ի հանդէպ աշաց նոցին ի բացուստ կախ տան զգեղեցկատեսիլ իր իմն , զի առ յայն դիտեսցէ միշտ երախայն այն եւ ընդ յայն զմայլեալ պշնուցուն եւ հայեցին , զի մի՛ գուցէ անդ եւ աստ տալով եւ ձգելով զտեսողութիւնս եւ զաչըս յայնմ մանկանն . վասնորոյ առ ի անվնաս մնալոյ զաչ նորին զմեծազոյն փոյթս առնեն եւ որպէս թէ զնպատակս եւ կամ թէ որպէս զառարկայս աշաց պատրաստեն եւ հնարեն վասն ուղիղ եւ անվնաս մնալոյ աշաց նորին :

Այսպէս եւ երկնաւոր դաստիարակն մեր՝ այսինքն՝ Աստուած, ածելով զփոյթ եւ աննկող զլուծ ի վերայ մարդկանց եւ, բնութեանս մերոյ, որ ձեռն բանից եւ պատշաճաց միշտ հոգաց պատրաստելով մեզ ի մահճի աշխարհիս պահէ ի հանդէպ եւ առաջի աչաց մերոց զմաքուր եւ զհոգեշահ, զգեղեցիկ առարկայս եւ կամ որպէս զնպատակ զբանս ածայինս, զի ընդ յայն դիտեացէ եւ պշտուցու, զի մի՛ ընդ յայլ հայելովն շլացուցանիցէ զակն հոգւոյ աչաց եւ զտեսողութիւնս իւրոյ վնասից՝ որպէս ասացաւ ի վեր անդր թէ, զիջիմք զբանս ի սիրտս ձեր եւ եղիցին անշարժք առաջի աչաց ձերոց, զի իբր կամի ասել զայս, զիջի՛ք ի սիրտըս եւ պահեալ ի մտի եւ մի՛ ի՛ մոռացոնս պահել եւ մի՛ արկանել եւ ձգել ի յանկեան եւ մի՛ ապախտս առնել զբանս նորին եւ կամ թէ որպէս ոչինչս համարել եւ անփոյթս ունիլ զինքեանս՝ որպէս ի յայլ որքեք եւս ասէ եւ պատուիրէ այսպէս. «պահելով պահեսցես զբանս եւ ըզպատուիրանս Տեառն Աստուծոյ քոյ »։ այսինքն՝ զվկայութիւնս եւ զիրաւունս՝ ուրեմն զբանս ածայինս յանապազ գնելի է հանդէպ աչաց մերոց, զի ըստ որում ինքն զգուշացուցանէ զմեզ, ասելով. «հայեաց եւ զգոյշ լիք յանձին յում զի մի՛ մոռանայցիս դամեանայն զբանս իմ զայսրսիկ եւ մի՛ մերժեսցես ի սրտէ քումմէ զամենայն աւուրս կենաց քոյ»։ ուրեմն ո՛չ է պարա հերքել եւ հակառակս կալ եւ ի բաց հետապուցանել քանզի նոքա, որք հերքին եւ հեռանան ի բանից, ընկուցին զտանջանս վասն իւրեանց վասն ամենայնի, զորս արտրին եւ գործեցին, որպէս տեսի, որ եւ լինի ինքն իբրեւ զթշնամի եւ հիզու զբարկութիւնս եւ զսրամաութիւնս իւր եւ բազմացուցանէ զառապանս ի վերայ տառապանաց եւ կործանեացէ զիշխանս եւ զամուրս նոցա ըստ բանի Երեմիայ. զի անգոռանցին զբանն նորա եւ ի խաղս առնէին զմարգարէս եւ զբանս նոցա մինչեւ եղեւ բարկութիւնս Աստուծոյ ի վերայ նոցա, եւ այնուհետեւ ոչ գոյր նոցա բժշկութիւն, զի արձամարեցին զբանն Աստուծոյ եւ խտաբուցին զունկս իւրեանց, զոր ուխտեցին ո՛չ լսել որինաց եւ ոչ կատարել զխոստմունս եւ զուխտս իւրեանց զոր ուխտեցին. այլ ապախտս առին զբանս, զոր խօսեցաւ ի յունկո նոցա եւ ասացին թէ անա եղաք ուխտ ընդ դժոխս եւ ընդ մահու դաշինս կռեցաք զայս, զի եթէ մարիկ քփոթորիկք յարիցէ ո՛չ եկեսցէ ի վերայ մեր, որ եւ առ յայս ո՛չ գիտացին. զի բանն Աստուծոյ է կենդանի, ազդող եւ հասու քան զամենայն սուր երկայայրի եւ անցանէ մինչեւ ցորոշումն ընչոց եւ հոգւոց եւ յօրից եւ ուղղոց եւ քննիչ է մտաց եւ խորհրդոց ամենայն սրտից. որ եւ չիք արարածք եւ յաներեւոյթք յաչաց եւ երեսաց նորա. այլ ամենայն ինչ մերկապարանոց է առաջի աչաց նորա ըստ ասից Առաքելոյն. «զբանս անայինս, զոր լուար, մի՛ վայրապար համարիցես եւ մի՛ մերժեսցես ի քէն»։ զի ըստ բանի Մարգարէին, որ ասի. «բանն իմ, որ ելանէ ի քե-

բանոյ իմմէ , ո՛չ դաւ ձցի դատարկ մինչեւ կտարակացի ո յանգի իրբեւ
սուր է եւ հատու . որ վրէժխնդրութեամբն ի բող ելանէ ի խնդիր առ ի
որոշել եւ զատանել զամենայն , որք միանդամ գեւ կան ի միտ եւ խոր-
հուրդ իւրեանց եւ իսոյն բաժանէ զհողին ի շնչոյ , թափանցի ընդ մար-
մին եւ հատանէ զնեքքինն զսիննայն եւ յննէ զմիտ եւ զխորհուրդ .
հասանէ եւ անցսնէ , որոշէ եւ սրամէ . վասնզի զամենայն ինչ յախոնի
է առաջի աչաց նորա եւ չիք ինչ , որ թաքչիցի ի նմանէ . զի զոր օրի-
նակ յորժամ զինուպցուք ինչ զատի եւ մերկանայ ի մարթոյն , ամենայն
ինչ ի նեքքին անբաժոյն յայտնի տեսանիցի եւ մերկապարանոցի . աշ-
պէս եւ առաջի աչացն Աստուծոյ , ամենայն ինչ յայտնի ի ներկայութեան
Աստուծոյ , զոր ապրոց եմք զհամարս ըստ ամենայն զործոցն մերոց ,
եւ թէ ո՞րպիսի համարս իցէ զոր ապրոց եմք , միթէ հնար իցէ եւ կամ
կարելի լինելոց իցէ անգիտանալ նմա ինչ , ո՛չ ալ ամենայն ինչ յայտ-
նի հրեւելոց է , զոր տայ ճանաչել զիւր ածալին բարկութիւն . որպէս
թէ զսուրս երկսայրիս եւ կամ որպէս հուր զիրբեւ հրկիզս եւ առչորիչս,
որպէս որ այրեաց եւ առչորեաց զՍոդոմ . Ուստի ո՞վ ոք է որ ոչ ետա-
րափիցի ի յանկ թարկութիւնն նորա . զի բոտ որում տաէ ինքն . « Եւ եմ
Աստուած նախանձու , որ հատուցանեմ զմեզու հարց որդւոց մինչեւ ի յե-
րիս եւ ի չորս ազգս տակեացս իմաց » : քանզի պատմէ ըստում անդամ
զբարիս ընդ չարս եւ զարդարն ընդ մեղատորս եւ որպէս զսուր հատանէ
եւ բաժանէ ի յերկուս . եւ զի թէպէտ ընդ յերկուրս սպասէ մենչեւ դարձ-
ցի եւ զղջացի . թակայն , զինի ի բարկութեան չարեակալ . որ ո՛չ լսէ
աղօթից եւ ո՛չ ձայնի սղաչանաց . ալ վարձուցանէ զերեսս իւր , որպէս
տաի . « յորժամ կարդացէք առ իս ո՛չ լուսոյց չի ձեռք ձեր լիք եմ ար-
եամք » : ուրեմն անեղ եւ ոտկալի է թարկութիւն Աստուծոյ եւ որպէս
զսուր երկսայրիս ժամանէ մինչեւ ցորոշումն եւ մինչեւ ցհատանումն
շնչոյ եւ հողոյ եւ պատուհասէ առանց ինայելոյ . եւ զի թէպէտ զգամք
եւ ո՛չ պիտեմք եւ չէ՞ մեզ յայտնի թէ յի՞ր իցէ սուր թարկութեան Ա-
ստուծոյ պատրաստեցեալ առ ի հատանել եւ ի պատու հատել , սակայն պար-
տիք իմանալ զայն ի յրման ժամանակին մեղաց մերոց , յորժամ խի-
թայցեմք եւ զգայցեմք թէ չափ մեղաց մերոց լցեալ իցէ եւ զի յորժամ
ճանաչիցի եւ տեսանիցի զբազմութիւնք մեղաց եւ յօժարամտութիւնք
ի մեղս , ախորժակք ի չարիս , քանացողութիւնս մեղանչելոյ եւ յերկա-
րապէս հանապազորդութիւն ի նոյն , որ զայս առ ժամանակօք ջրհեղե-
ղին ճշմարտեալ ցուցաւ . յանգի ամենայն սր խորհել ի սրտին ի բող
զչարիս , վասն որոյ ահա գործին ամենայն մեղք Սաաբերտի իւր , ախորժ-
մամք , քանիւ մեծաւ հանապազորդութեւ անաւօթութեւ . որք ոչն հա-
մարին զմեղս , որք գործիցեն ի մէջ աշխարհի . զի ըստ բանի ճանչցամն
ծիճաղելով զորժէ զչարիս » . ուստի նախ նկատեա՛ զմեծութեան աստեանն

նոցա, եթէ քանի՞ ունին ունայնութիւնս որք կան ի նոսա եւ թէ ո՛ր-
չափ ամբարշտութիւնս , ամբարշտաւաճութիւնք , նախանձք , կեղծաւորու-
թիւնք , մարդահաճութիւնք , ակնառութիւնք , երեսպաշտութիւնք եւ
զայլ բազում բոսն ամբարշտութեանց՝ զի ըստ ոմանց յիրաւի կարէ կա-
լել վարժարան անօրինութեանց՝ զի անօրէնութիւնք նոցա , որք լինին
անդ , ո՛չ թէ միայն մնայ , այլ եւ ուսուցանէ այլոց եւս , վասնորոյ նը .
կատեա՛ եւ տես . որք իբրեւ անաչառ խորհուրդս ասելով վասն խորհրդոց
խորհրդականացն դատեանն (?) եւ անու պարծին , բայց եթէ քանի՞ խո-
տորումն է անդ իրաւանց եւ ճշմարտութեանց եւ թէ ո՛րքան են զըր-
կանք եւ հարստահարութիւնք խղճալի եւ դասն աղքատաց , որք ի յա-
նուն նոցին հաւաքեն ողորմութիւնս , բայց աւ յինքեանս սեփականել ,
որ եւ մխնն ըստ ակորժակի եւ ի պէտս իւրեանց , նկատեա՛ եւ ան՛ս
եթէ քանի՞ մեծամեծ զրպարտութիւնս ի վերայ անպարտից եւ առնելով
զսուտ վկայութիւնս , օգնելով միմեանց եւ լինելով ջատագովն վասն վը-
կայութեանց եւ զրպարտանաց , որք առնէին՝ ուստի տեսէ՛ք , որք թա-
գաւորեալք են անդ , այսինքն՝ ի մէջ յայնմ անաչառ խորհրդոցն եւ կամ
ի վերայ խորհրդականք կոչեցելոց անաւերչաց . եւ որպէս ի սպանդա-
նոց ի տեղւոյ յայնմիկ . զի ըստ որում էին անդ ստուիթիւնք բազումք
եւ մեծամեծք սուտերգիւնութիւնք , ուխտադրութեանք եւ անարգա-
բութիւնք . կուրանան կաշառք եւ որ անպարտն է , բռնաբարի ի նոցա-
նէ , անարգի եւ նախատի մեծաւ նախասանօք , Տեսէ՛ք յանաչառ խոր-
հրդոցն խորհրդարանս նոցին եւ ծանիջիք եթէ քանի՞ք կան անդ կողոպ-
տումն , յախտակումն եւ ազահութիւնս , անողորմաբար վաշխառու-
թիւնս , նենդութիւնս եւ խարդախութիւնս ի հաշուառութեան իւրեանց ,
ի պիղծ կշիռս եւ ի չափս անարդարս եւ զայլս ի այնպիսիս , որք միշտ
են ի յաճախեալն եւ պարծին իբրեւ զգործ արդարութեան եւ ամենեւին
ոչ համարին ի մեղս , Տեսէ՛ք անգամ եւ եթ զսենեակ եւ զսուս նոցա ,
որք են յաճախ անթմաբանութիւնք եւ զպէս պէս անյիշելի հայրոյնու-
թիւնս , զարբեցո՞թիւնս , զպոռնկութիւնս , զանառակ կացութիւնս ,
զխենէշութիւնս երթասասարդաց , զպագշտութիւնս եւ . զայլ ազգի ազգի
չարութիւնս եւ զչարագործութիւնս , զորս ի յիշումն նոցին սարսափե-
ցուցանէ զմիտս . զորոց պարծին եւ համարձակին հոչակս արկանել ըզ-
գործեցեալ գործս իւրեանց , զոր ինչ գործեցինն եւ ուրախ լինէին ի
գործ եւ ի չարին իւրեանց , որք եւ ըմպէին որպէս թէ զջուր զանօրէնու-
թիւնս իւրեանց եւ զայս անքան , զի եթէ իցէր կտրիլի բերելն զա-
բարմունս տանց նոցա , բազում գարշութիւնք կարէր գտանել ի յարկս
եւ ի բնակութիւնս իւրեանց . ուստի յայսքանեաց գարշութեանց եւ յա-
նօրինութեանց մի միայն միով զենմամբ զուարակի , մատաղս կոչեցելոյ ,
զոր այնու սրբին , մաքրին , եւ արդարանան ի յամենայն մեղացն իւր-
եանց եւ վասն առաւել ջերմեռանդութեանց , որք զկնի յայնր զենման

և յետ ճաշելոյ ի վերայ ոսկերաց նորին կատարեն զկտրդ թաղման և մեծելոց և աշակէտ ամբոյնն ի յել կիր , որպէս երեմն առնէլն ոմանք տեղք քաղաքաց Վասն որոյ ահա վասն այնպիտեացն է որ տսի . սուրն որհալ և դաղեղն ածալին բարձր թեան չարեալ կայ ի պտարասալի առ ի պատմել և ի պատուհասել և ի ջնջել զնոռա յերկրէ . զի մի՛ դու ցէ որպէս թէ զծառն անպտուղս վերկիր խօփանեսցէ . զի որք երբեմն ծաղր տանէին զբանս ամայինս , ահաւասել՝ վասն նոցա է որ սրի և պարտա տի զսուր բարկութեան Աստուծոյ :

Ի յաւուր Երեմիայ մարգարէի ասացին ժողովուրդք առ նա աշակէտ . զի՞նչ իցէ այդ բանքդ դոր խօսիս , « զի ահաւասիկ ո՛չ են և ոչ ինչ » . զի ոչ եկեսցէ ի վերայ մեր շարիք , ո՛չ սուր և ո՛չ սող և ոչ այլ ինչ » . որք փարթամն չէին ի տունս և ի սենեակս և առ ին մի ցմի , ժողովիցուք երթիցուք և լուիցուք բանից պատրանաց , անխառնութեանց և զրոյարտութեանց , զսրս տունեն ի վերայ վասն կորուստեանց . փոխանակ զի սէրն Աստուծոյ և զբան ճշմարտութեան նորա ո՛չ ընկալան և ոտեցին ուխտիւք իւրեանց վասն այսորիկ ատաքեսցէ ի վերայ նոցա Աստուծոյ ազգիցութիւն մուրրութեան և հաւատալ նոցա ստութեանց . վասն այսորիկ դատապարտեսցին , որք ոչ հետեւեցան և ոչ հաւատացին բանից ճշմարտութեան . այլ հոճեցան ընդ կամս իւրեանց և խնդրեցին զփառս ի միմեանց և ատեցին զփառս Աստուծոյ կենդանւոյն և զբանս նորա , վասն որոյ իրիւս զսուրս երկսայրիւս հատանէ և բաժանէ մինչև ցորոյունն հոգւոյ և մարմնոյ :

Առ յայտ ո՛վ որ իցէ , որ բաւական լինիցի և ո՛չ գարնտ բեացի յայսպիսի երկսայրի սրոյ . ո՛վ որ իցէ , որ յայտ ահա փայտակմանց ոչ երկնչիցի . ո՛վ է քաջասիրտ , որ կարիցէ կեալ ի յափ մրկաղ . ո՛վ է որ ո՛չ սարսափիցի և ի յերկիր ո՛չ կործանեսցի մինչ անաւանիցէ զբոցիղէն սուր սուրս , որ ցոյանայ ի բերանոյ Տեառն , որ հրայրեաց բարկութիւն թափին ի բերանոյ բարկացեալ արդար դատաւորին , մինչ յորժամ զերեսս իւր ունիցի խոթոսեալս ի վերայ ատեիեայն իւրոց . որ զաւմնայն բանք նորա են փայտակմանք և սմեմայն բարբառք սրաձայնս սպառնալիք . որք երկիր և երկինք անցանեն և բանք նորա մեան և կան յաւիտեանս յաւիտենից , զի և նոքա , որք ապախտս առնէին զբանս նորա և կամէին եղծանել և ունայնացուցանելով , խոտելով և ոտնակոխ առնելով , կարծելով զինքեանս ի թուոց և ի դասուց ընտելոց . և ահա զոր ինչ կամեցան՝ գործեցին և ոտնա՛արս արարին զբանս ուխտից իւրեանց , իսկ եթէ նոքա , որք ընդ կոչեցեալս ակն ունիցին թողութեան և արձակման , ահա ասէ Տէրն . « Ամենայն ծառ , որ ոչ աւնիցէ զպտուղ բարի , հատանի և ի հուր արկանի » . արդեօք քանի՞ մաւահանութեան պտուղս բերէ զամբարտաւանութեան արեւսեկին և կամ զնախանձն կայնի . ահա յայսպիսի ծառք պտղատուք հատանին և ի հուր արկանին :

Իսկ եթէ ոք ասիցէ , մեք գիտեմք զայդոյրիկ ամենեքին լուեալ իսկ եմք զամենայն , սակայն ո՛չ հաւատամք : վասն զի բանք Քրիստոսի են^(*) , բայց դուք , ո՛վ անհաւանք եւ եղկելիք և լուարուք թէ զի՞նչ ասէ . որ ոչ հաւատասցէ արդէն իսկ դատապարտեալ է ։ Ներքեմն ժողովուրդքն , որ առ ժամանակօք ջրհեղեղին , ո՛չ հաւատացին նախապետին Նոյի մինչեւ կորեան ընդ ջրհեղեղին ։ Սողոմ Գոմոր , որք անհաւան կային մինչեւ ի սատակումն իւրեանց . եւ զի՞նչ աւելի է առ բանն Քրիստոսի , որ ասէ . « որդիքն արքայութեան ելցեն ի խաւարն արտաքին » ։ զի՞նչ աւելի է յայն բանն ո՛վ ընչասէրք եւ աշխարհասէրք , հոգիք ձեր յայտմ զիշերային ժամանակի ի բոց պահտնջիցի . զի՞նչ ասելի է , ո՛վ անխառն եւ հեշտասէրք . ահա հարցէ՛ք Սուրբն , որ ի մտացն իւրոց անկաւ . զի՞նչ ասելի է , ո՛վ դուք ազա՛նք եւ փառամոյսք , զի եւ զորոք եւ այրեաց եւ զրկելոցն ի ձէնջ զինչո՞ յախշտակեալ չեղջեալ զիզէք եւ իբրեւ առտիճանս առնելով ելանէք այնու ի քարձրութիւն փառոց ձերոց , ի ճութութիւն ընչից , ի յընդարձակութիւն ազարանից եւ սենեկաց , ի բազմութիւն պաշտօնէից , ի յոլովութիւն ծառայից եւ աղախնեայց , ի բազմորակ խորակաց , ի քաղցրահամ ըմպելեաց , ի փափկութիւն յանկողնոյ եւ զայլ պէս պէս եւ զանազան հեշտական կացութիւն վարէք զկեանքս ձեր անցաւորս եւ իբրեւ զառտուած պաշտէք զմարմին եւ զորովայն ձեր . ահա աստանօր լուծցէ զսարակուսութիւն ձեր արուսեակն ի յանդնոց եւ գետնաքարչ արջառն նաբուգոդոնոսոր մեծաձայնս փռնջելով առ սացեն , « զի որ բարձրացուցէ զիւր անձն , խոնարհեցի » ։ Եւ զի՞նչ է , որ գայ զկնի . ահա յայտ է հետեւութիւնն . իբր թէ դուք որդիքդ աշխարհի , անվրէպ ունիք ելանել ի խաւարն արտաքին . զի բանք Տեառն է , որ ո՛վ անցանէ եւ սուրն երկսայրի , որ փութով ժամանէ եւ ընդ մէջս հատանէ ։

(*) Քիչ ետքը՝ « ո՛չ հաւատամք եթէ իցին բանք Քրիստոսի »